

Mircea Ștefănescu

DE
SICĂ ALEXANDRESCU

La 11 aprilie, Mircea Ștefănescu a împlinit 75 de ani. Nu-i pare, dar îi are. Și la vârsta asta, îl găsim în plină activitate creatoare. De curind, i-a apărut volumul de proză Joc de noapte, joc de zi — și are în pregătire alte două volume, unul de nuvele, celălalt de amintiri, fără să mai vorbim de piesele pe care, desigur, le are, cum se zice, „pe șantier”. Mircea Ștefănescu numără cincizeci de ani de gazetărie și de dramaturgie.

Chiar de la începutul activității lui, ca redactor al ziarului *Epoca*, a consacrat zilnic o întregă pagină problemelor artistice și culturale, izbutind să creeze acestor preocupări o atmosferă independentă, emancipată de orice influență a coloraturii politice a ziarului — fapt cu totul insolit pe acea vreme. El a transformat astfel această pagină — „Pagina a doua” — într-un fel de instituție, de ziar de sine stătător. Acest lucru constituia atunci o inovație, care a fost adoptată și de alte ziare.

Continuându-și, pînă la dispariția ziarului, seria polemicilor, cronicilor dramatice și literare, ca și a citorva campanii de mare răsunet (fraudele de la Teatrul Național, 1922, debandada și abuzurile de la Opera Română, 1928), a reușit să-și câștige nenumărate dușmăni, dar și să se impună generației din care făcea parte.

De-a lungul anilor a fost cronicar dramatic la mai multe gazete. A lansat „Biblioteca teatrului românesc contemporan”, unde a publicat, între altele, *Mușcata din Jereastră* a lui Victor Ion Popa, *Danton* de Camil Petrescu și *Dragodana* de Ion Anestin.

Mircea Ștefănescu a sprijinit dramaturgia originală, talentele regizorale și actoricești, semnalind cu entuziasm toate piesele și spec-

tacolele care s-au impus ca realizări valoroase ale epocii interbelice. În același timp, nefăcînd concesii de ordin subiectiv, s-a dovedit un critic bine pregătît și lucid, atacînd în plin tot ce dăuna mișcării teatrale, și-a înscris numele alături de cei mai de seamă critici dramatice ai vremii: Ion Marin Sadoveanu, Camil Petrescu, Mihail Sebastian, Ion Anestin.

După însuși declarația făcută presei de Mihail Sebastian, Mircea Ștefănescu a fost primul care să vestească, dinainte de premiera piesei *Steaua fără nume*, semnata atunci Victor Mineu, apariția unui nou și valoros dramaturg român; după cum a fost printre primii care să semnaleze ivirea unor talente noi, ca George Vraca, G. Calboreanu, Leny Caler și alții.

Desigur, însă, activitatea principală a lui Mircea Ștefănescu — „prodigioasă”, cum o numește Mihai Gafița, în prefața volumului de teatru din 1959 — activitatea căreia i s-a dăruit cu toată conștiințiozitatea și talentul său, a fost dramaturgia. A scris 47 de piese, numeroase scenarii originale și adaptări pentru radio și televiziune, scenariile unor filme ca *Telegrame* (după Caragiale), primul mare succes al cinematografului noastre, și *Bădă-*

ranii" (după Goldoni) — aceasta, ca și câteva din cele 50 de traduceri și prelucrări, în colaborare cu subsemnatul.

În general, criticii care s-au ocupat de teatrul lui Mircea Ștefănescu n-au izbutit să-i găsească o etichetă sau un compartiment unde să-l încadreze. Asta, probabil din cauza marii variații a mediilor și a personajelor pe care le-a adus pe scenă. Cunoscînd perfect, atît prin relațiile personale cît și prin frecventarea atîtor redacții, lumea peștrită a Capitalei, majoritatea pieselor lui sînt „bucureștene”: *Frîmîntări, Maestrul, Comedia zorilor, Lupul și sania, Casa cu două fete, Vis de secătură, Micul infern, Pe urmele lui Demetrian, Patriotica Română, Procesul domnului Caragiale, Smărăndița, Cafeneaua gării*. Acțiunea citorva dintre ele se petrece în provincie și în străinătate: *Acolo, departe, Ave Maria*. Altele se petrec la țară, în Muntenia sau Dobrogea: *Rețeta fericirii* sau *Veste bună* (care a obținut în 1936 Marele Premiu al Teatrului Național).

Cu ocazia împlinirii a 70 de ani de viață, revista *Viața Românească* (nr. 4/1968) a consacrat un articol omagial lui Mircea Ștefănescu. Un articol-studiu care îl socotește ca „adevăratul creator al comediei sentimentale românești”. Citez: „În dramaturgia noastră dintre cele două războaie, Mircea Ștefănescu nu a adus numai un aport cantitativ, fie el și la cel mai înalt nivel al realizărilor epocii, ci și o contribuție de creație, care este numai a lui, care nu există înaintea lui, și care a deschis un drum pentru alții. El este adevăratul creator al comediei sentimentale românești, o specie nouă, care s-a adăugat cu nota ei fină și discretă la vasta gamă a comediei noastre”.

Răsunetul pe care l-a avut în generația dintre cele două războaie teatrul lui Mircea Ștefănescu și marile succese de care s-a bucurat, s-au datorat mai ales faptului că el a reflectat o parte din frîmîntările sufletești ale tineretului epocii: scepticismul post-belic al studenților din *Comedia zorilor*, care își cheltuiesc viața în afară de orice preocupări intelectuale; desperata nevoie de deznădăcinare a tînărului romancier din *Acolo, departe*, care își jertfește părintele și iubita, căutînd pe meleaguri străine împlinirea unui ideal scriitoricesc, pe care, pînă la urmă, și-l împlinește tot din depozitul sufletesc etnic; provizoratul situațiilor din *Casa cu două fete*, care înfățișează dezechilibrul unei societăți obișnuită să-și clădească tîlpa pe date ce i se par imuabile, dar care pot trosni la prima schimbare a ritmului vieții. Dacă mai adăugăm la acestea lumea din *Micul infern*, acea pătură a burgheziei, care — în fața noilor cadențe ale vieții sociale de după 23 August 1944 — singură recunoaște că i-a trecut vremea, pentru că și-a umplut existența doar cu mici conflicte conjugale, avem un tablou, incomplet dar limpede, al unei problematice pe care s-a dezvoltat teatrul lui Mircea Ștefănescu, depășind linia simplă a „comediei sentimentale”.

I s-a mai atribuit lui Mircea Ștefănescu, ca preocupare de prim-plan, grija pentru tehnicitate — fapt văzut de unii ca o reușită plină de merit, de alții însă ca un defect care ar acoperi alte calități. Este sigur că Mircea Ștefănescu s-a dovedit un foarte bun constructor de piese de teatru — dar nu asta este însușirea lui dominantă. El a urmărit, în primul rînd, să însufletească unele personaje ale vremii lui, să creeze, cu alte cuvinte, ființe vii. După atîția ani, ne mai rămîn în minte atîția oameni plini de viață, dăruii de el teatrului românesc.

Am pus în scenă multe dintre piesele lui Mircea Ștefănescu. Îmi amintesc cu plăcere de *Vis de secătură*, această comedie de cartier bucureștean, pe care Radu Popescu a numit-o „capodopera lui Mircea Ștefănescu”. Ea fusese proiectată la început pe un plan de o mare amploare comică și fusese destinată de subsemnatul pentru inaugurarea unui teatru al autorilor români, care nu s-a mai realizat din cauza unor pretenții absurde ale societății acestor autori. Piesa se numea atunci *Greva încorporașilor*, avea numai trei personaje, și-i fixasem o distribuție strălucită: Ion Iancovescu, Ion Moțun și Tantzî Cutava.

În ultimii ani, Mircea Ștefănescu s-a dedicat evocărilor istorice. A scris șase asemenea evocări, dintre care două au fost premiate: *Rapsodia țiganilor*, cu premiul „I. L. Caragiale” al Academiei R.P.R. și *Căruța cu paie*, cu Premiul de Stat. Toate aceste evocări au obținut mari succese, pentru darul lor de a înfățișa, cu deosebită fidelitate istorică, o întreagă frescă vie și dramatică a unor momente de primă importanță din istoria patriei. Am avut bucuria să pun în scenă cîteva din aceste evocări: *Căruța cu paie*, *Cuza-Vodă* și *Eminescu*. În *Eminescu* am încredințat rolurile principale la doi elevi ai Institutului de Teatru, care azi sînt artiști consacrați: Valeria Seciu și Ion Caramitru.

O piesă cum este *Căruța cu paie*, în care autorul evocă luptele duse de scriitorii și actorii timpului pentru crearea unui teatru românesc, care să atragă interesul publicului, pînă atunci captivat doar de trupele străine, este unică în felul ei și nu mai poate lipsi, cred eu, din repertoriul permanent al Teatrului Național.

Și nu pot încheia mai bine — pentru elogierea acestor evocări — decît dînd cuvîntul, despre piesa *Cuza-Vodă*, maestrului Tudor Arghezi (*Gazeta literară* — 23.IV.1959):

„Cîteodată, calendarul nu mai corespunde cu teatrul, și afișul rămîne mereu nou, permanent actual — și satisfăcător — ca în cazul *Cuza-Vodă*, piesa Teatrului Național, scrisă pentru sărbătoarea Unirii, de Mircea Ștefănescu și construită de Sică Alexandrescu... Publicul mulțumește autorului că a știut să-i scrie o poezie perpetuu fragedă, și colaboratorilor lui, care o realizează zi de zi pe scenă, regizor și actori, în ambianța necesară, atît de frumos, într-un ansamblu omogen, elastic articulat... Nu mi-au pornit palmele de mult să sune, ca la *Cuza-Vodă*...”